

๐๐๖๕-๔๕๑๖๐

๒๕๒๙

การประเมินผลโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐาน

โรงเรียนชนบท ระยะที่ ๒

THE EVALUATION OF AGRICULTURAL TRAINING FOR CHILDREN
IN RURAL SCHOOLS

ภายใต้การส่งเสริมและสนับสนุนของกองทุนแคนาดา

สถานเอกอัครราชทูตแคนาดา ประจำประเทศไทย

ที่ปรึกษา

ดร. สิ้นธุ์ สโรบล

เจนศิริ จันทศิริ

คณะนักวิจัย

ยุทธชัย ดำรงมณี

เอนก ชิตเกษร

อภิชา อินสุวรรณ

ดำเนินงานโดย

โครงการเพื่อเด็กไทย แผนกส่งเสริมและเผยแพร่

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ

ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอต๋อยสะเท็ด จังหวัดเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการประเมินผลโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบทฉบับนี้ เป็นการประเมินผลการดำเนินงานในระยะที่ 2 ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์หลักของการประเมินผล คือประเมินผลโครงการเกษตรโรงเรียนชนบทที่ครบวาระ การดำเนินงานและเพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานที่แท้จริงกับวัตถุประสงค์ว่ามีความสอดคล้องหรือ เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ ตลอดจนเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของ โครงการโรงเรียนชนบท

การประเมินผลโครงการฯ ในครั้งนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจาก ดร. สิ้นธุ์ สโรบล ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา (ขณะนั้น) ที่ได้ให้แนวคิดในการประเมินผล และได้รับความร่วมมือจากนิเทศก์อำเภอดอยสะเก็ด ที่กรุณาอำนวยความสะดวกในการประเมินผล นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมืออย่างดีจากครูใหญ่ ครู และนักเรียนที่กรุณาให้ข้อมูลต่างๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท และต้องขอขอบพระคุณอย่างยิ่งอาจารย์ เจ้าหน้าที่ ในสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพที่ให้ความช่วยเหลือมาโดยตลอด และขอขอบพระคุณอาจารย์สมบูรณ์ ปัญญาคม ที่กรุณาช่วยเหลือในการจัดทำทศด้อยภาษาอังกฤษ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้ประเมินผล

6 พฤษภาคม 2543

บทคัดย่อ

การประเมินผลโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ประเมินผลโดยเปรียบเทียบการดำเนินงานที่ทำจริงกับวัตถุประสงค์ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่
2. ประเมินผลปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานชนบท
3. ประเมินถึงความยั่งยืนของโครงการต่อไป

ซึ่งการประเมินผลครั้งนี้ได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบระหว่างกิจกรรมที่ทำจริงกับ วัตถุประสงค์ว่ามีความสอดคล้องหรือเป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ โดยวิธีประเมินได้เลือกใช้วิธีการประเมินผลแบบ CIPP โดยทำการสัมภาษณ์ ครูใหญ่ ครูที่รับผิดชอบโครงการ และนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ ผลการประเมินปรากฏดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท

ความเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจในวัตถุประสงค์สำหรับนักเรียน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ ไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการ เนื่องจาก โครงการดังกล่าวครูแต่ละโรงเรียนนำไปบรรจุไว้ในหลักสูตรของการเรียน ทำให้นักเรียนไม่ทราบว่าสิ่งที่ต้องทำอยู่เป็นโครงการเกษตรพื้นฐานและมีวัตถุประสงค์เป็นอย่างไร ทำไปเพื่ออะไร นักเรียนจะรู้แต่เพียงว่าต้องเลี้ยงไก่ ต้องปลูกผัก และนำผักและสัตว์ที่เลี้ยงมาประกอบเป็นอาหารกลางวัน และต้องทำให้ดีที่สุด ทำให้ผลการประเมินในส่วนของกระบวนการของโครงการมีผลออกมาเป็นเชิงบวกเนื่องจากสิ่งที่ต้องทำถูกบรรจุไว้ในหลักสูตร การเรียนนั่นเอง

2. ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท

โครงการได้มุ่งเน้นให้นักเรียนเข้าใจในวิธีการเลี้ยงสัตว์ขั้นพื้นฐาน การให้สุศึกษาและโภชนาศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนอาหารกลางวันและปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ได้รับอาหารกลางวันและสามารถขยายความรู้สู่ชุมชน โดยให้ครูในโรงเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในโครงการฯ และจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 มีทั้งเพศชายและเพศหญิง โครงการนี้ชุมชนให้ความร่วมมือให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี เงินทุนที่ใช้พอดีกับงบประมาณที่ให้ไป มีบางโรงเรียนเท่านั้นที่ใช้เกินงบประมาณ เนื่องจากมีหลายโครงการและบางโครงการต้องลงทุนค่อนข้างสูง เช่นโครงการเลี้ยงไก่

สำหรับโรงเรียนที่ใช้ในการเลี้ยงไก่เป็นผลพวงมาจาก ความช่วยเหลือจากผู้ปกครองของนักเรียน ที่ช่วยบริจาคเงินและช่วยกันสร้าง ระยะเวลาที่ใช้ในโครงการแต่ละโครงการมีความเหมาะสม

3. กระบวนการของโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท

การมีหน้าที่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการ พบว่า ครู นักเรียน และชุมชน มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการนี้ โดยครูจะเป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานและให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการส่วนนักเรียนมีหน้าที่ในการปลูกผักสวนครัวและเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ จึงมีผลต่อเนื่องทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชน

ครูและนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการฯ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะสามารถช่วยให้นักเรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์จากการลงมือปฏิบัติจริง ทำให้นักเรียนได้รับอาหารกลางวันเพิ่มขึ้น และนอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ครูและนักเรียนบางส่วนยังเห็นว่าโครงการยังไม่ประสบความสำเร็จเพราะผู้รับผิดชอบโครงการยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านเกษตรธรรมชาติ และการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ เงินทุนยังไม่เพียงพอ อาหารที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์มีราคาแพงมากขึ้น นอกจากนี้ สถานที่ สิ่งแวดล้อมและลักษณะทางกายภาพของแต่ละโรงเรียนก็มีความแตกต่างกันเช่นลักษณะของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มก็สามารถที่จะผันน้ำเข้ามาใช้ในการทำการเกษตรได้ แต่บางโรงเรียนอยู่บนพื้นที่ดอน ไม่สามารถจะหาน้ำเข้ามาใช้ในการเกษตรได้ ในบางโรงเรียนมีน้ำสำหรับทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์อย่างอุดมสมบูรณ์แต่พื้นที่เป็นดินแข็งและก้อนหินผสมในดินอยู่มาก จึงไม่ประสบความสำเร็จในเพาะปลูกได้ บางโรงเรียนอยู่ในพื้นที่หุบเขาและมีอากาศเย็นเกือบตลอดปีทำให้ปลาที่เลี้ยงไว้ต้องตายลง เนื่องจากน้ำที่เย็นเกินไป จากลักษณะดังกล่าวจึงไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินโครงการ แต่ที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงนั้นคือครูและนักเรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากโครงการนี้มาก ตลอดจนสามารถนำความรู้ไปประกอบเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมในอนาคตได้ อันเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวหรือลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพลง ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม เนื่องจากทางโรงเรียนมีโครงการในความรับผิดชอบหลายโครงการ ทำให้จำนวนทุนที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายเนื่องจากค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์มีราคาแพง และนอกจากนี้ปัญหาการประสานงานและการกระจายข่าวระหว่างสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เกิดความล่าช้าบ้าง

วิธีการดำเนินงานโครงการ พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีเลี้ยงไก่ในโรงเรียนสาธิตของโรงเรียน และเลี้ยงปลาในบ่อเลี้ยงปลาในโรงเรียนโดยส่วนใหญ่เลี้ยงปลาดุก เมื่อใกล้จะปิดเทอมก็จะนำมาเป็นอาหารกลางวันหรือนำบางส่วนไปจำหน่ายเพื่อนำเงินมาหมุนเวียนในโครงการต่อไป มีเพียงบางโรงเรียนที่ให้เด็กนักเรียนนำไก่ไปเลี้ยงที่บ้าน โดยนักเรียนจะคอยดูแลให้อาหารทางโรงเรียนจะช่วยเหลือให้คำแนะนำและด้านยารักษาโรค

แนวโน้มที่จะขยายสู่ชุมชนทางโรงเรียนคาดว่าโครงการที่นักเรียนจะสามารถนำไปสู่ชุมชนในอนาคตมีโครงการเลี้ยงไก่ โครงการปลูกพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ เพราะนักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติที่บ้านและชุมชนได้ง่าย เนื่องจากไม่ต้องลงทุนมาก

PAYAP UNIVERSITY

Abstract

The assessment of subsidizing basic agricultural project in the second phase for rural schools. The purposes are as follow:

1. To determine if the actual work is coherent to the plan.
2. To pinpoint the obstacles and barriers that hinder the project management in subsidizing basic agricultural project for rural schools.
3. To evaluate the sustainable trend of the ongoing project.

The assessment has been done through the comparison of actual work and the objectives of the project to see if there is coherence to the plan. Therefore, the CIPP was used as a method throughout the assessment process: interviewing the school principles; responsible teachers of the project; and the participating students in the project. The research results were as follow:

1. The objectives of the subsidizing basic agricultural project for rural schools

In the area of understanding, it was found that the majority of school principles understood the objectives of the project. On the other hand, it was found that the students didn't perceive the aims of the project since it was because the project's content has been designated into the course curriculum. As a result the students couldn't distinguish the unique purpose of the subsidizing basic agricultural project for rural schools and why the project existed. When asked, students would only realize that the project exists for them to raise chicken, animals and grow vegetables for their lunch and they have to do their best to participate in the activities. Therefore, it has caused this evaluation giving a high positive credit to the process of the project since the project was part of the compulsory course curriculum for the students to study.

2. The basic Factors of the subsidizing basic agricultural project for rural schools

The project emphasizes on gaining the knowledge and skills in raising animals, hygiene and nutrition. It is to support lunch and to have a toxic-free vegetable for students in the program. It is to have students to learn and get meals and further extend its benefit to the community in which all teachers have to participate in the program. The students who attended the project are in grade 4-6. They are both male and female. The project has a good cooperation and support. But since there are many projects, some of them have to invest at a rather high cost such as chicken raising.

The valuable site for raising chicken was beneficial from the results of the supporting of student's parents who donated money and a place such as building. Time and period of activities is suitable and appropriate for the project.

3. The process of the basic factors of the subsidizing basic agricultural project for rural schools

It appeared that teachers, students and members of community have a sense of responsibility and the involvement in the project. This showed that teachers are responsible for the project organizing and management and provide consultant and

suggestions to students who participate in the program. Students are responsible for growing vegetable and raising various types of animals. These consistently created harmony and unity in the community.

Most teachers and students agreed that their projects have been successful as targeted: students are able to have an opportunity to gain experiences from the actual work; student receive enough food for lunch; project develop cooperation between teachers and their students and people in community. However, some teachers and their students argued that the project didn't accomplish its aims since the responsible persons of the projects lack knowledge and experience in doing natural agriculture and raising various types of animals. On the other hand, fund of doing activities is not enough since foods for raising animals are ever increasing. Furthermore, places and their physical environment in each school location are different. For example, lowland location areas could have sufficient water since water could easily flow into the project where it helps cultivate basic agriculture. But some schools are located in the higher ground areas, where they couldn't have enough water to grow vegetable or raise animals. Some schools are in fertile areas, where they could do any raising animals and grow vegetable, but still some schools are located in the areas which are rocky with less fertilize soil, so they have caused less successful production in doing activities of the projects. Some places are in the valley-bottom areas which have low temperature and is cold almost year round, they have caused fish in the pond to die. They are so hard for fish to survive. Because of distinguished physical environment it is not suitable to do every good projects. But in overall, the projects are beneficial to all areas and also enable teachers and students to gain knowledge and experience in the projects. They could carry on the knowledge and life skills through experience for their living and use them as an extra earning for their future. It will also help students to add their income for their families and that will release the burden of cost of living for their families. It will help the better living for them.

Since there are many activities in schools, therefore, obstacles and barriers have been found in the process of doing activities in the project. For example lack of funds to run the project's activities, high costs of raising animals and delay in cooperation and communication between the district primary school office and the schools in rural areas.

The way of managing the project was found that most of the schools raise chicken in their demonstration site and raise fish in the fish pond. Most of fish is cat-fish. When it is close to the end of schools' semester, they will have them for students' lunch at schools. The schools will sell the remainder to the market so that they could get money as income to be used as cycle management in the project. There are only some schools that allow their students to raise chicken at their homes: student are responsible for giving food and school will provide advice, suggestion and necessary medical care from any decease.

It is expected that the trends of extending the project to communities could be raising chicken and toxic-free vegetable gardens since students could do it at home and at their communities and they are also low in investment.

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ

ก

บทคัดย่อ

ข

สารบัญ

ค

สารบัญรูปภาพ

ง

บทที่ 1 บทนำ

- หลักการและเหตุผล 1
- วัตถุประสงค์ของการประเมินผล 2
- ความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินผล 2
- ระเบียบวิธีการประเมินผล 2
 - ◆ ขอบเขตในการประเมินผล 2
 - ◆ วิธีการประเมินผล 2
 - ◆ กลุ่มตัวอย่างในการประเมินผล 3
 - ◆ ข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล 3
 - ◆ ระเบียบวิธี CIPP ที่ใช้ในการประเมิน 3

บทที่ 2 โครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท ระยะที่ 2

- ความเป็นมา 6
- เหตุผล 6
- วัตถุประสงค์ของโครงการ 7
- การดำเนินงานของโครงการ 7
- หน่วยงานผู้รับผิดชอบ 9
- ผู้แทนหน่วยงานที่รับผิดชอบ 9
- ระยะเวลาดำเนินการของโครงการ 9
- งบประมาณ 10
- พื้นที่และโรงเรียนที่ดำเนินงาน 10
- ผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ 10
- รายชื่อโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการในระยะที่ 2 ในปี 2 11

บทที่ 3 ผลการประเมินโครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท ระยะที่ 2	12
• โรงเรียนบ้านป่าขุย	13
• โรงเรียนบ้านแม่ตอน	18
• โรงเรียนบ้านแม่จ้อง	23
• โรงเรียนบ้านปางน้ำตู่	28
• โรงเรียนชลประทานผาแตก	32
• โรงเรียนบ้านป่าสักงาม	37
• โรงเรียนบ้านโพธิ์ทองเจริญ	42
• โรงเรียนบ้านป่าสักน้อย	47
• โรงเรียนบ้านแม่ค้อ	52
• โรงเรียนบ้านป่าไม้แดง	57
• โรงเรียนบ้านตลาดขี้เหล็ก	62
• โรงเรียนบ้านแม่กะ	67
• โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยเงิน	71
• โรงเรียนบ้านสันตันม่วงเหนือ	76
• โรงเรียนบ้านสันตันม่วงใต้	81
• โรงเรียนบ้านสว่างเหนือ	86
• โรงเรียนบ้านร้องขี้เหล็ก	91
• โรงเรียนบ้านป่าไผ่	96
• โรงเรียนบ้านสันทราย	101
• โรงเรียนบ้านป่าเหมือด	106
บทที่ 3 บทสรุปและข้อเสนอแนะการประเมินผล	111
โครงการส่งเสริมงานเกษตรพื้นฐานโรงเรียนชนบท ระยะที่ 2	

ภาคผนวก

บรรณานุกรม

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
• โรงเรียนบ้านป่าขุย	17
• โรงเรียนบ้านแม่ดอน	22
• โรงเรียนบ้านแม่จ้อง	27
• โรงเรียนบ้านปางน้ำต	31
• โรงเรียนชลประทานผาแตก	36
• โรงเรียนบ้านป่าสักงาม	41
• โรงเรียนบ้านโพธิ์ทองเจริญ	46
• โรงเรียนบ้านป่าสักน้อย	50
• โรงเรียนบ้านแม่คือ	56
• โรงเรียนบ้านป่าไม้แดง	61
• โรงเรียนบ้านตลาดขี้เหล็ก	66
• โรงเรียนบ้านแม่ก๊ะ	70
• โรงเรียนบ้านแม่ฮ้อยเงิน	75
• โรงเรียนบ้านสันตันม่วงเหนือ	80
• โรงเรียนบ้านสันตันม่วงใต้	85
• โรงเรียนบ้านลวงเหนือ	90
• โรงเรียนบ้านร้องขี้เหล็ก	95
• โรงเรียนบ้านป่าไผ่	100
• โรงเรียนบ้านสันทราย	105
• โรงเรียนบ้านป่าเหมือด	110